

4. IT-serviceydelser og -handel

4.1 Indledning

Dette kapitel omhandler en afgrænset del af IT-erhvervene, nemlig IT-konsulentvirksomhederne og detailhandel med IT-produkter. I afsnit 4.2 nedbrydes IT-konsulentvirksomhedernes omsætning på produktgrupper og serviceydelser, og udviklingen i de enkelte produkters og serviceydelsers betydning belyses over en femårig periode. Afsnit 4.3 belyser IT-detailhandelsbranchernes økonomiske og beskæftigelsesmæssige udvikling. En væsentlig del af IT-produkterne sælges dog uden for de specifikke IT-detailhandelsbrancher, og afsnittet viser, hvordan omsætningen af IT-produkter fordeler sig på forskellige typer af detailhandelsforretninger.

4.2 IT-konsulentvirksomhedernes omsætning

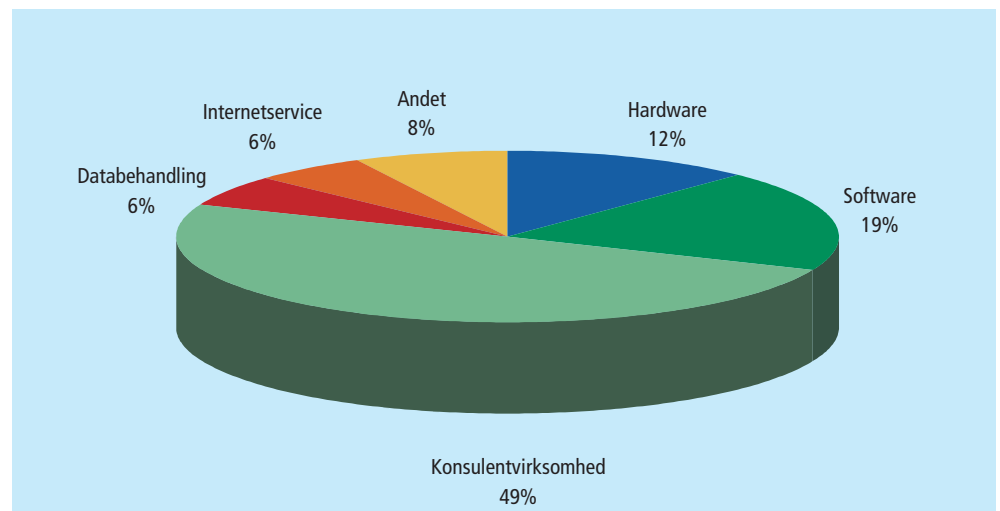
Dette afsnit bygger på Danmarks Statistiks undersøgelse af IT-branchernes omsætningsfordeling, hvor den samlede omsætning i IT-konsulentvirksomhederne nedbrydes på produktgrupper og serviceydelser.

Ca. 49 pct. af omsætningen er konsulentvirksomhed

Undersøgelsen viser, at den største andel af IT-konsulentvirksomhedernes samlede omsætning i 1999 på godt 30 mia. kr., er knyttet til konsulentvirksomhed (49 pct.), jf. figur 4.2.1. Salg af software udgør 19 pct. og er den næststørste gruppe, mens salg af hardware, databehandling og internetservice står for henholdsvis 12 pct., 6 pct. og 6 pct. af omsætningen.

Figur 4.2.1

Fordeling af IT-konsulentvirksomhedernes omsætning på produktgrupper og serviceydelser. 1999



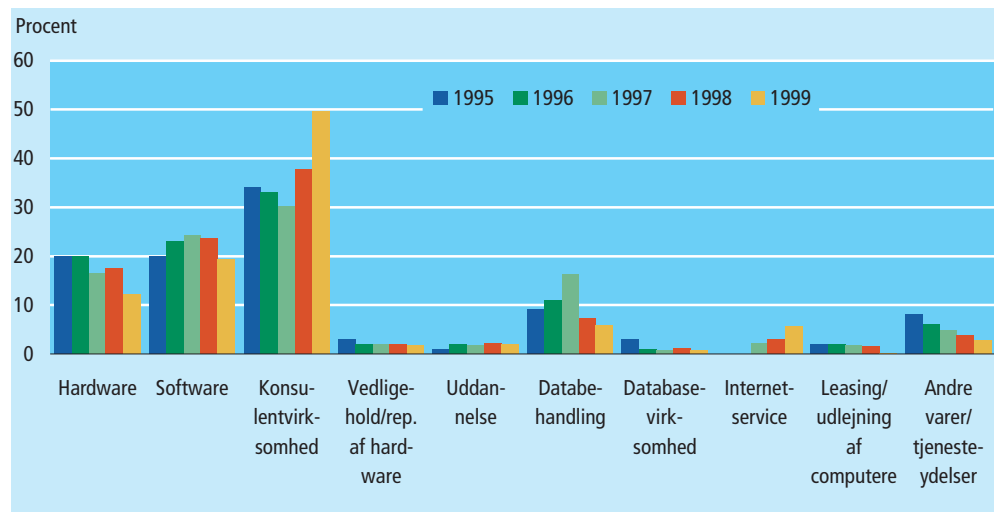
Kilde: Danmarks Statistik, Produktstatistik for serviceerhverv.

Stor stigning i Konsulentvirksomhed fra 1998 - 1999

Set over en femårig periode er konsulentvirksomhed, efter et jævnt fald fra 1995 til 1997, steget til at udgøre 49 pct. af IT-konsulentvirksomhedernes samlede omsætning i 1999, jf. figur 4.2.2. Databehandling viser den modsatte tendens med et fald i 1998 og 1999 efter en konstant stigning fra 1995 til 1997. Salg af software har været stigende fra 1995 til 1997, men er herefter faldet til at udgøre 19 pct. af omsætningen i 1999 mod 24 pct. i 1998. Salg af hardware er ligeledes faldet fra at udgøre 16 pct. af omsætningen i 1998 til 12 pct. i 1999. Da internetservice blev medtaget i undersøgelsen første gang i 1996, udgjorde denne ydelse under 1 pct. af IT-konsulentvirksomhedernes samlede omsætning. Fra 1996 er internetservice dog steget kontinuerligt og fra 1998 til 1999 er ydelsens andel fordoblet fra at udgøre 3 pct. af den samlede omsætning til at udgøre 6 pct. Undersøgelsen viser, at internetservice især har betydning for de mindre virksomheder med under 10 ansatte. 7 pct. af omsætningen i denne gruppe stammer fra internetservice mod 5 pct. for de større virksomheder. Internet-

service har dog en stigende betydning for de større virksomheder, hvor internet-service kun udgjorde 1 pct. af deres samlede omsætning i 1998.

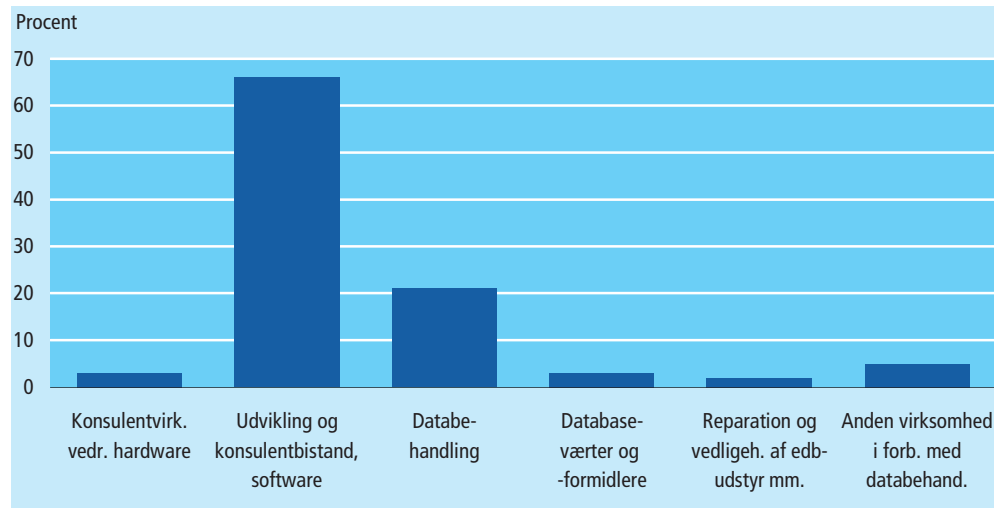
Figur 4.2.2 **Udvikling i IT-konsulentvirksomheds omsætningsfordeling. 1995-1999**



Kilde: Danmarks Statistik, Produktstatistik for serviceerhverv.

Ser man på de enkelte brancher, som indgår i konsulentvirksomhed, er branchen *Udvikling og konsulentbistand i forbindelse med software* den største branche med 66 pct. af den samlede omsætning efterfulgt af *Databehandling*, som står for 21 pct. af den samlede omsætning, jf. figur 4.2.3.

Figur 4.2.3 **IT-konsulentvirksomheds omsætningsfordeling på brancher. 1999**



Kilde: Danmarks Statistik, Produktstatistik for Serviceerhverv.

Branchernes omsætningsfordeling

Brancherne, som indgår i konsulentvirksomhed er heterogene med hensyn til deres salg af produkter og serviceydelser og er langt fra specialiserede inden for ét produkt eller én serviceydelse.

I branchen *Udvikling og konsulentbistand i forbindelse med software* kommer 53 pct. af omsætningen i 1999 således fra konsulentvirksomhed. Henholdsvis 25 pct. og 10 pct. af omsætningen kan henføres til salg af software og hardware, mens den resterende omsætning fordeler sig på en række øvrige produkter og serviceydelser, som fx uddannelse, databehandling og internet-service.

I den næststørste branche *Databehandling* kommer 53 pct. af omsætningen fra konsulentvirksomhed, 20 pct. fra databehandling, 8 pct. fra salg af software og 9 pct. fra salg af hardware.

Internetservice, som udgør en forholdsvis lille andel af IT-konsulentvirksomheds samlede omsætning, har også ringe betydning for de fleste brancher. En undtagelse er dog branchen *Databaserværter og -formidlere*, hvor 71 pct. af omsætningen stammer fra ydelser via internetservice.

4.3 Detailhandel med IT-produkter

IT-detailhandelsbranchernes udvikling

Vanskeligt at belyse detailhandel med specifikke IT-produkter

Informationsteknologiens udbredelse i erhvervslivet, den offentlige sektor og i befolkningen afspejler sig bl.a. i engros- og detailhandlen med IT-produkter som pc'er, mobiltelefoner mv. Mange IT-produkter sælges imidlertid i detailhandelsforretninger, der ikke er specialiserede inden for denne produktkategori, men har et bredt varesortiment. Det gør det vanskeligt at belyse detailhandelsudviklingen for specifikke IT-produkter. Nogle få brancher¹ er dog specialiserede i større eller mindre grad inden for IT-produkter, nemlig:

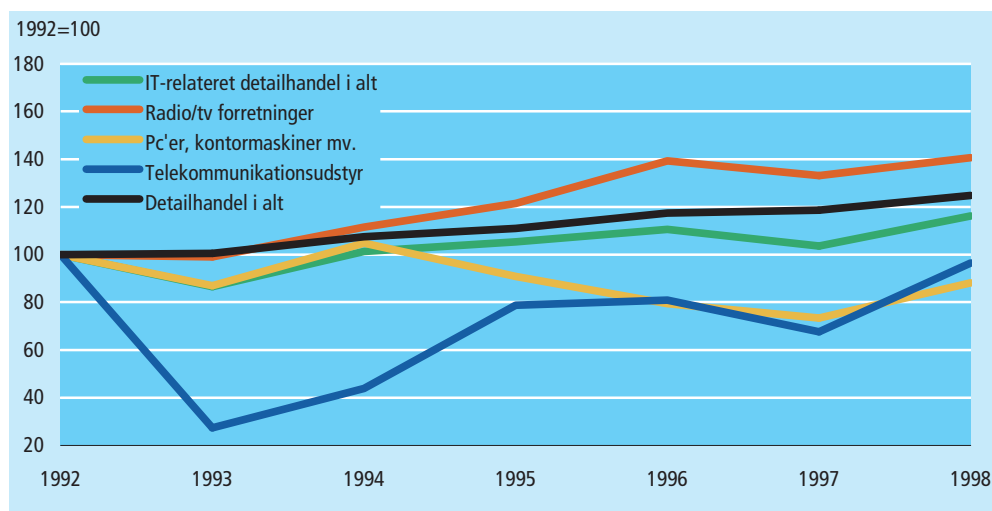
IT-detailhandelsbrancher

Radio og tv-forretninger
Detailhandel med pc'er, kontormaskiner og standardsoftware
Detailhandel med telekommunikationsudstyr

Lavere omsætningsudvikling i specialiseret IT-detailhandel end i øvrig detailhandel

Omsætningen i de tre brancher er steget med 16 pct., fra 9.063 mio. kr. i 1992 til 10.537 mio. kr. i 1998. Omsætningsudviklingen er dermed mindre end i detailhandelen som helhed, hvis omsætning er steget med 25 pct., jf. figur 4.3.1. Kun Radio- og tv-forretninger har haft en stigning (41 pct.), der ligger over gennemsnittet for detailhandelen. Udviklingen i omsætningen reflekterer dog ikke nødvendigvis udviklingen i den solgte varemængde, idet omsætningen påvirkes af priserne på de pågældende produkter, som igen er påvirket af den teknologiske udvikling og konkurrencesituationen på markedet.

Figur 4.3.1 Omsætning i IT-relateret detailhandel. 1992-1998



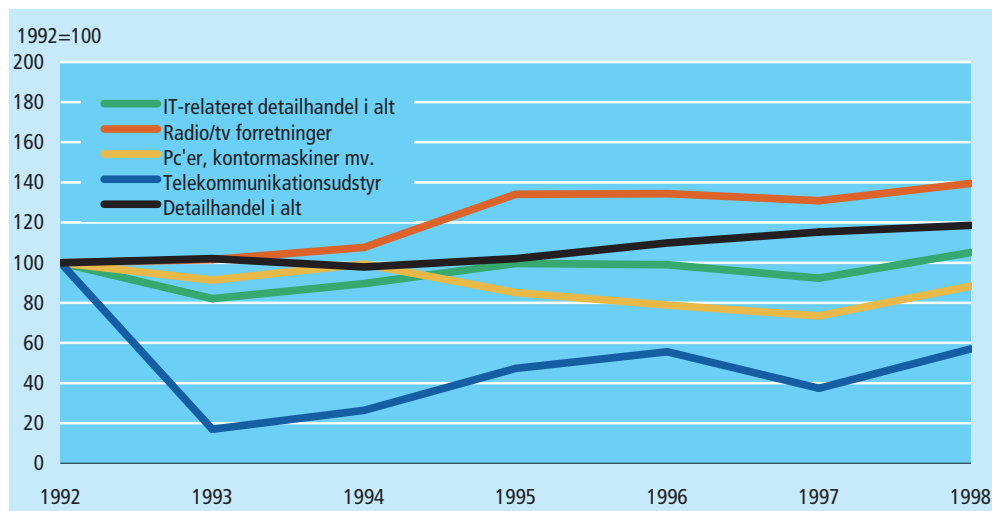
Kilde: Danmarks Statistik, Firmastatistik (særkørsel)

¹ IT-relateret detailhandel behandles separat i dette kapitel, da disse brancher ikke indgår i den internationalt afgrænsede definition af IT-erhvervene.

Værditilvæksten steget med 39 pct. inden for Radio- og tv-forretninger

Et bedre udtryk for udviklingen i branchen er værditilvæksten, dvs. nettoomsætning minus vareforbrug. Værditilvæksten, som er steget fra 3.134 mio. kr. i 1992 til 3.293 mio. kr. i 1998 viser dog stort set samme udviklingstendens som omsætningen, jf. figur 4.3.2. For de tre brancher ligger værditilvæksten i 1998 5 pct. over niveauet i 1992, og kun Radio- og tv-forretningerne ligger med en stigning på 39 pct. fra 1992 til 1998 over detailhandelen som helhed, hvis stigning i samme periode var 19 pct.

Figur 4.3.2 Værditilvækst i IT-relateret detailhandel. 1992-1998

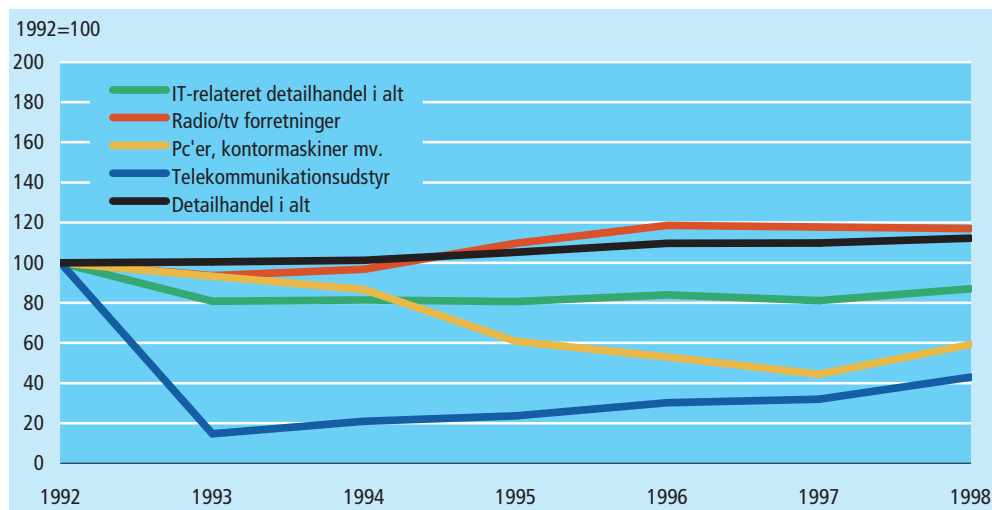


Kilde: Danmarks Statistik, Firmastatistik (særkørsel)

Tilbagegang i beskæftigelsen i IT-relateret detailhandel

Beskæftigelsen opgjort som antal fuldtidsansatte i de IT-relaterede detailhandelsbrancher viser en tilbagegang fra 1992, hvor der var 6.800 fuldtidsansatte, til 1998, hvor antallet var 5.900 - en tilbagegang på i alt 13 pct., jf. figur 4.3.3. Den samlede detailhandel havde i samme periode en fremgang i antallet af fuldtidsansatte på 12 pct.

Figur 4.3.3 Antal fuldtidsansatte i IT-relateret detailhandel. 1992-1998



Kilde: Danmarks Statistik, Firmastatistik (særkørsel)

Samlet set en branchegruppe i stagnation

Samlet set viser udviklingen i omsætning, værditilvækst og beskæftigelse, at der er tale om en branchegruppe i stagnation, som ligger under den gennemsnitlige udvikling i den private sektor som helhed og i særdeleshed har en lavere vækst end IT-serviceerhvervene. Årsagen til denne udvikling må formodes at være, at en betydelig del af omsætningen af IT-produkter i stigende grad foregår fra ikke-specialiserede butikker, jf. figur 4.3.3.

Etablering af nye virksomheder inden for IT-detailhandelsbrancherne

Etableringsrate i IT-relateret detailhandel lavere end gennemsnit for detailhandel

Etableringsandelen, dvs. andelen af nye virksomheder i forhold til bestanden, udgør for hele den private sektor ca. 6,4 pct., og for detailhandelen som helhed 8 pct. I de tre IT-detailhandelsbrancher er der i perioden 1992-1998 etableret gennemsnitligt 235 nye virksomheder pr. år, dog med en jævn stigning igennem perioden, således at der i 1998 var 352 nyetablerede virksomheder, svarende til en etableringsrate på 7 pct. Den gennemsnitlige etableringsrate for hele perioden 1992-1998 er 6,7 pct. De IT-relaterede detailhandelsbrancher har således en etableringsrate, der er lidt lavere end gennemsnittet inden for detailhandelen.

Detailhandel med IT-produkter

Mange IT-produkter sælges i ikke-specialiserede forretninger

Den stigende udbredelse og anvendelse af informationsteknologi på arbejdspladser, i hjemmet m.m. indikerer, at den stagnerende udvikling i de specifikke IT-detailhandelsbrancher ikke skyldes et manglende salg af produkter, men at IT-produkter i stigende grad sælges af forretninger, der ikke er specialiserede inden for området.

Omsætning på 7,9 mia. kr. i varegruppen Radio/tv-udstyr, musikinstrumenter, cd'er mv.

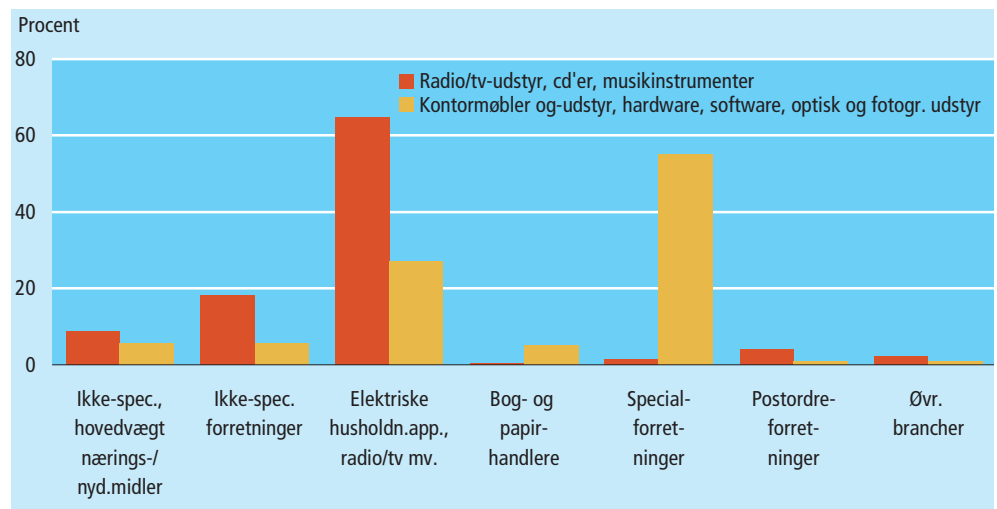
En undersøgelse af detailhandelens omsætning fordelt på varegrupper viser, hvordan omsætningen af IT-varer er fordelt på forskellige typer af detailhandelsforretninger. Detailhandelen havde i 1998 en samlet omsætning på 186,5 mia. kr. Heraf udgjorde omsætningen inden for varegruppen Radio- og tv-udstyr, musikinstrumenter og cd'er 7.970 mio. kr., eller 4,3 pct. Omsætningen for musikinstrumenter mv., herunder cd'er, udgør mindre end 5 pct. af varegruppen, mens det ikke er opgjort, hvor stor en del af varegruppens omsætning, der stammer fra cd'er.

Hard- og software udgør 85 pct. af omsætningen i varegruppen Detailhandel med kontormøbler, hard- og software mv.

Også en anden varegruppe indeholder væsentlige IT-varer, nemlig Detailhandel med kontormøbler, -artikler og -udstyr, hardware og software samt optisk og fotografisk udstyr. Omsætningen af hardware og software udgør 85 pct. af varegruppens samlede omsætning på i alt 7.703 mio. kr. Varegruppens omsætning udgør samtidig 4,1 pct. af detailhandelsomsætningen i 1998.

Figur 4.3.4

Detailhandel med IT-varer fordelt på forretningstype. 1998



Kilde: Danmarks Statistik, Produktstatistik for detailhandel.

Radio/tv-udstyr sælges oftest i Detailhandel med husholdningsapparater, radio og tv mv.

Figur 4.3.4 viser, at 65 pct. af omsætningen af Radio og tv-udstyr mv. i 1998 fandt sted i branchegruppen Detailhandel med elektriske husholdningsapparater, radio- og tv-udstyr samt musikinstrumenter - altså den branchegruppe, som Radio- og tv-forretninger tilhører. Over en fjerdedel af varegruppens omsætning (27 pct.) fandt imidlertid sted fra ikke-specialiserede detailhandelsforretninger, som supermarkeder, varehuse og stormagasiner, mens 4 pct. af omsætningen foregik via postordreforretninger.

65 pct. af omsætningen af hard- og software stammer fra Specialforretninger

Omsætningen af Kontormøbler, -udstyr, hardware og software mv. lå for 55 pct. vedkommende i Specialforretninger, herunder IT-detailhandelsbranchen Detailhandel med pc'er, kontormaskiner og -udstyr. 27 pct. af omsætningen fandt sted fra forretninger inden for Detailhandel med elektriske husholdningsapparater mv., hvor hard- og software udgør 22 pct. af branchens omsætning. Bog- og papirhandlere har 5,1 pct. af omsætningen, men kun en lille del - 14 pct. - af disse forretningers omsætning stammer fra denne varegruppe. Af den samlede omsætning i specialforretningerne udgør hard- og softwareomsætningen 19 pct.

Undersøgelsen viser dog også, at hard- og software primært sælges i specialforretninger med pc'er og telekommunikationsudstyr, samt i radio- og tv-forretninger. Salget af hard- og software mv. udgør 3-4 pct. af detailhandelens totale omsætning, men omkring 10 pct. af detailhandelen med forbrugsvarer, dvs. undtaget fødevarer, medicin og beklædning.